

Vangnet na een kernramp

De productie en het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden brengen, ondanks de strenge veiligheidseisen, gevaren met zich mee, bestaande in exceptionele risico's voor mens, dier en milieu. Op zichzelf genomen is dit weinig nieuws. De recente gebeurtenissen in Japan roepen evenwel verschillende vragen op over de (financiële) gevolgen van een kernramp. In dit artikel wordt een kort overzicht gegeven van de wijze waarop in Nederland met (een verwezenlijking van) nucleaire risico's zal worden omgegaan vanuit een aansprakelijkheidsperspectief.

Bij de behandeling van de Kernenergiewet in de jaren 1959 – 1960 heeft men al stilgestaan bij de mogelijke gevolgen van een ongeval met een reactor of een daarmee vergelijkbare installatie. De indertijd bestaande regels op het gebied van het burgerlijk recht werden in dat verband onvoldoende geacht: de reactorhouder behoorde aansprakelijk te zijn voor het door hem geschapen risico. Maar dat was nog niet voldoende. De gedachte werd geopperd te voorzien in een verzekering, wat – gelet op de exceptionele risico's en de betrekkelijk geringe spreiding daarvan – alleen door internationale samenwerking van assuradeuren mogelijk werd geacht.

In Europees verband tekenden zeventien (West-)Europese landen op 29 juli 1960 het Verdrag van Parijs. Daarop aansluitend is Nederlandse wetgeving gekomen. Kort en goed streefde men naar een aanvaardbare regeling op basis waarvan belemmeringen voor de ontwikkeling van kernenergie zo goed als mogelijk werden weggenomen, zonder daarbij de belangen van potentiële slachtoffers uit het oog te verliezen. Het belang van het verdrag zat ook in de mogelijkheid om grensoverschrijdende schade te erkennen.

Inhoud van het Verdrag van Parijs en de WAKO

Het Verdrag van Parijs, in de tijd verschillende keren gewijzigd en aangevuld (onder andere door het Verdrag

Het Verdrag van Parijs en de WAKO zijn zo ingericht dat grote groepen benadeelden op een adequate wijze geholpen kunnen worden.

van Brussel), scheidt – volgens het gemeenschappelijk commentaar van de verdragspartners – een 'bijzondere regeling en beperkt zich tot risico's van uitzonderlijke aard, waarop de regels en de praktijk van het gemeene recht niet van toepassing kunnen zijn'. Het Verdrag van Parijs heeft in Nederland rechtstreekse werking en wordt aangevuld door de bepalingen uit de Wet aansprakelijkheid kernongevallen (WAKO). Het stelsel van het Verdrag van Parijs en de WAKO kent, kort gezegd, de volgende uitgangspunten:

1. Op de exploitant van de kerninstallatie rust een risico-aansprakelijkheid ter zake de door een kernongeval veroorzaakte schade.
2. De exploitant kan alleen aansprakelijk worden gehouden op basis van het Verdrag van Parijs. Aansprakelijkheid

op grond van het gewone aansprakelijkheidsrecht (bijvoorbeeld op grond van artikel 6:162 BW (*onrechtmatige daad*) of 6:175 BW (*risicoaansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen*)) is daarmee uitgesloten. Ook is uitgezonderd dat *anderen* dan de exploitant (zoals een toeleverancier of een ontwerper van de installatie) jegens derden aansprakelijk kunnen worden gehouden.

3. De aansprakelijkheid van de exploitant is (deels) in de tijd beperkt, terwijl de schadevergoeding is gemaximeerd.

De potentiële benadeelde zal, in beginsel, dienen te bewijzen dat hij schade heeft geleden als gevolg van een 'kernongeval' dat zich heeft voorgedaan in de 'kerninstallatie' van de aangesproken exploitant, of waarbij uit die installatie afkomstige nucleaire stoffen waren betrokken. Hij behoeft geen schuld van de exploitant aan te tonen.

De bedoeling is geweest om de bijzondere aansprakelijkheidsregeling te reserveren voor gevallen van 'grote gevaarstelling'. Het begrip 'kerninstallatie' zorgt voor een beperking van de reikwijdte: in beginsel vallen alleen kernreactoren zélf en voor de splijtstofcyclus relevante installaties onder het begrip 'kerninstallatie'. Dat betekent dat een kern(energie)centrale onder de reikwijdte van het bijzondere aansprakelijkheidsregeling valt, aangezien daar een of meerdere kernreactoren aanwezig zijn, maar bijvoorbeeld ook een onderzoeksreactor of een afvalopslag voor kernsplijtingsafval.

Het Verdrag van Parijs bepaalt vervolgens dat *de aard, vorm en omvang van de schadevergoeding* binnen de grenzen van het Verdrag van Parijs worden vastgesteld overeenkomstig *het nationale recht*. Het schadevergoedingsrecht van ons Burgerlijk Wetboek is daarmee van toepassing.

Procesrechtelijke aspecten, beperkte aansprakelijkheid en verplichte verzekering

Het risico op – in potentie – zeer omvangrijke schade maakte dat de opstellers van het Verdrag van Parijs niet konden volstaan met een regeling waarin op de exploitant een risicoaansprakelijkheid werd gelegd onder maximering van de hoogte van zijn aansprakelijkheid. Het stelsel van het Verdrag van Parijs en de WAKO zijn zodanig ingericht dat grote groepen benadeelden op een adequate wijze geholpen kunnen worden. Zo vindt er een kanalisatie plaats doordat de Rechtbank Den Haag *exclusief* bevoegd is verklaard om kennis te nemen van – op het Verdrag van Parijs en de WAKO gebaseerde – vorderingen. Daarnaast is een speciale procedure in het leven geroepen waarbij benadeelden hun vordering 'ter verificatie' kunnen indienen in het geval verwacht wordt dat het beschikbare uit te keren bedrag ontoereikend zal zijn. Wanneer dat werkelijk het geval zal blijken te zijn, zal er een verdeelsleutel zijn waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen schade aan personen en andere schade.

De exploitant is, in beginsel, aansprakelijk tot ten hoogste een bedrag van ruim 340 miljoen euro. Daarvoor dient de exploitant een verzekering of andere financiële zekerheid aan te houden. Dit bedrag zal in de nabije toekomst worden opgehoogd tot 700 miljoen euro. Volgens de wetgever/minister is dat het maximale bedrag waarvoor op de private verzekeringsmarkt dekking is te verkrijgen voor schade door kernongevallen. Maar er zijn uitzonderingen. Voor bijvoorbeeld het terrorismerisico denkt men dat een lager verzekerd bedrag (tot maximaal 500 miljoen euro) te verkrijgen is. In dat geval kan het verschil door de exploitant

ondergebracht worden bij de zogenaamde 'Aanvullende Staatspolis'.

Indien het maximumbedrag niet toereikend is om benadeelden schadeloos te kunnen stellen, voorziet het stelsel in een bijdrage van de Staat. En, daarna, in een bijdrage van de verdragssluitende staten en, mocht ook dat niet toereikend zijn, in een vierde tranche, wederom een bijdrage van de Staat, tot een maximumbedrag van ruim 2,2 miljard euro. Op dit moment is een wetsvoorstel ahangig waarin dit bedrag wordt opgehoogd tot 3,2 miljard euro. Eind maart zijn overigens vanuit de Tweede Kamer vragen gesteld aan de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over de omvang van de reservering op de Nederlands begroting, de reële hoogte van de kosten van een eventuele kernramp, de verzekeraarbaarheid ervan en het overleg met de verdragspartners. Daarop zijn inmiddels antwoorden gekomen. Zo heeft de minister, onder andere, aangegeven dat het stelsel van de WAKO in elk geval gedeeltelijk en voor veel gevallen een geheel vangnet biedt voor burgers. Daarnaast heeft de minister aangegeven dat – indien het vangnet niet toereikend is – regering en parlement gezamenlijk *ad hoc* zullen moeten bepalen in hoeverre een extra financiële tegemoetkoming ter beschikking zal worden gesteld.

De WAKO is een 'massaschadewet' avant la lettre.

Het Verdrag van Parijs en de WAKO vormen niet alleen op de hiervoor aangestipte punten een bijzondere regeling. Zo bepaalt de WAKO dat de Rechtbank Den Haag de betaling van schade kan ophouden. Ook is fondsvorming geregeld en is bepaald dat de in het fonds te storten bedragen niet *vatbaar* zijn voor beslag. Daarmee lijken beslagperikelen – zoals we die kennen in massaclaimzaken – voorkomen te kunnen worden.

Kortom, de WAKO is een 'massaschadewet' *avant la lettre*, die de (potentieel) uitzonderlijke, financiële gevolgen van een kernongeval op een zo adequaat mogelijke wijze beoogt te regelen.

*Mr. T.L. Cieremans en mr. P.R. van der Vorst
De auteurs zijn advocaat bij NautaDutilh te Rotterdam.*

Ernstige natuurrampen van uitzonderlijke aard

Als we kijken naar de ramp in Japan is het interessant om te zien dat het Verdrag van Parijs bepaalt dat de exploitant niet aansprakelijk is voor schade veroorzaakt door een kernongeval dat 'rechtstreeks' te wijten is aan een 'ernstige natuurramp van uitzonderlijke aard', maar dat dit op nationaal niveau wél anders geregeld kan worden. In Nederland is dat gebeurd: gevallen van ernstige natuurrampen van uitzonderlijke aard vallen onder de regeling.

Het Verdrag van Parijs zal overigens in de voorzienbare toekomst gewijzigd worden teneinde 'ernstige natuurrampen van uitzonderlijke aard' in te sluiten. De verdragssluitende staten zijn inmiddels van oordeel dat kerninstallaties zodanig gebouwd en onderhouden dienen te worden dat zij bestand zijn tegen dergelijke natuurrampen. Kortom, het vangnet treedt ook bij kernrampen als gevolg van uitzonderlijk natuurgeweld in werking.